

Cílová skupina:

**OSOBY SPOLEČENSKY
NEPŘIZPŮSOBENÉ**

Pavel Horák

FSS MU Brno

STRUKTURA SETKÁNÍ

1. Cílová skupina a její charakteristiky
2. Důležité informace o cílové skupině ve vybraných lokalitách (výsledky projektu o sociálním vyloučení a začlenění)
3. Klíčové problémy, kterých je nutné si všímat („klienti“-„technologie“-„systém“)

Ad1) Cílová skupina a její charakteristiky

- „OSOBY SPOLEČENSKY NEPŘÍZPŮSOBENÉ“¹

- Občané propuštění z výkonu trestu odnětí svobody
- Občané, proti nimž je vedeno trestní řízení (popř. odložení výkonu trestu)
- Občané závislí na alkoholu a jiných toxikomaniích
- Občané žijící nedůstojným způsobem života
- Občané propuštění ze školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy po dosažení zletilosti

¹ Dle Vhlášky MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, § 52 a-e

Společné charakteristiky cílové skupiny (kumulované sociální problémy)

- chybějící či narušené rodinné vazby
- chybějící či narušené vazby na trh práce
- chybějící či narušené bytové zázemí
(⇒ **bezdomovectví**)

Jak je vymezen bezdomovec ?

- v mezinárodním právu je za bezdomovce většinou považován cizinec, který žije na území daného státu ***bez povolení úřadů a bez státní příslušnosti*** (jde tedy o „občana bez přístřeší“)
- v právu ČR se vymezení bezdomovectví ***nevyskytuje*** – užívá se nepřesný pojem „občan bez přístřeší“ namísto „občan bez domova“

Jak nejlépe vymezit cílovou skupinu ?

(Spech-Killter, T. 2002)

v rámci EU je debatováno o sjednocení vnímání a definování bezdomovectví, které by mělo plnit několik funkcí:

- **právní** (*důležitou pro financování poskytovaných služeb*),
- **integrační** (*pro sledování charakteru nabízených sociálních služeb*),
- **bydlení** (*pro poskytovatele služeb nabízejících ubytování*) **a**
- **výzkumnou** (*důležitou pro empirický a teoretický výzkum*).

Typy bezdomovců (dle FEANTSy)

- **osoby bez přístřeší [„Rooflessness“]** – osoby spící venku, imigranti a oběti požárů a záplav
- **osoby bez bytu [„Houselessness“]** – osoby žijící v ohrožení a dočasném ubytování jako noclehárny, ubytovny a jiná místa nevhodná pro dlouhodobé ubytování
- **osoby s nejistým bydlením** – osoby s nejistým či dočasným pronájmem, které nemají právo či zájem zůstat v ubytování či nedobrovolně sdílejí dlouhodobé ubytování, které si nemohou zabezpečit oddělené bydlení (oběti domácího násilí apod.)
- **osoby s nevhodným bydlením** – osoby nedobrovolně sdílející dlouhodobé ubytování, které je nezpůsobilé z kapacitních či hygienických důvodů

Evropská definice bezdomovectví

„Bezdomovectví je nedostatek vlastního, trvalého a přiměřeného obydlí. Bezdomovci jsou ti lidé, kteří nejsou schopni získat vlastní, trvalé a přiměřené obydlí, nebo si nejsou schopni takové obydlí udržet kvůli nedostatku finančních prostředků nebo jiným sociálním bariérám.“

Zdroje dat o politikách a cílové skupině

V ČR

- nepřímé zdroje dat - statistiky ČSÚ
- Sčítání bezdomovců (Praha, Brno)
- výběrová šetření občanských sdružení (Naděje, Armáda spásy, Arcidiecézní charita), výzkumných agentur (IVVM, Amasia, Institut zdravotní politiky a ekonomiky, VÚPSV)
- konkrétní data dílčích lokálních státních a nestátních organizací

V zahraničí

- FEANTSA,
- United States Interagency Council on Homelessness,
 - National Alliance to End Homelessness

Ad2) Důležité informace o cílové skupině - výsledky projektu o sociálním vyloučení a mechanismech sociálního začlenění

Příčiny bezdomovectví

- individuální, často důsledkem i zdrojem celé řady dalších ekonomických, sociálních a psychických problémů

Příčiny bezdomovectví

- **převažuje odděleně či v kombinaci či kumulaci:**
 1. dlouhodobé vyloučení z trhu práce
 2. nedostatečné rodinné a sociální vazby
 3. kriminální minulost (především u „neromů“)
 4. psychické poruchy či nemoci včetně všech druhů závislostí (zejména na alkoholu) či nižší intelekt
 5. mladí lidé opouštějící ústavní výchovu
 6. nefunkční systém v oblasti sociálního bydlení a
 7. nedostatečné využívání některých nástrojů bytové politiky

3 typy lokalit dle koncentrace bezdomovectví

1. lokality typu velkoměsto (Brno)

relativně rozsáhlý problém bezdomovectví (velký počet obyvatel, narůstajících formální (institucionální) a neformální příležitosti pro „usídlení“ bezdomovců)

2. lokality s nepříznivou ekonomickou situací (Ostrava, Ústí nad Labem)

strukturální problémy na trhu práce, vysoká míra (dlouhodobé) nezaměstnanosti, vyšší koncentrace specifických skupin (masivní rozvojem těžkého průmyslu vyžadoval zajištění dostatečného přísunu často nekvalifikované (migrující) pracovní síly bez rodinného zázemí)

3. menší lokality s relativně bezproblémovou ekonomickou situací (Hradec Králové)

bezdomovectví oproti ostatním sociálním problémům není nijak významné (rozpad rodiny a různé typy závislosti)

Ad3) Klíčové problémy, kterých je nutné si všímat

1. **Vymezení skupiny** – nejasné vymezení, nejasná početnost a heterogenita klientů
2. **Bariéry** - **legislativní** (*větší administrativní zátěž, nová nesplnitelná vzdělanostní kritéria*), - **technologické** (*využití internetu klienty*) a – **ve využití existujících strategických vládních dokumentů** (*Národní akční plán sociálního začleňování*)
3. **Neprovázanost stávajících státních a nestátních sociálních opatření s trhem práce** (= *klíčový mechanismus sociálního začleňování, který není podporován*)

Co by mělo být výsledkem vhodných služeb ?

(Edgar et al. 2002)

- **Zviditelnění existujícího skrytého bezdomovectví**
 - **Méně lidí by se mělo stávat bezdomovci**
 - **Nikdo by neměl spát venku bez přístřeší**
- **Délka trvání bezdomovectví by měla být redukována**
- **Pro bývalé bezdomovce by mělo být zjištěno trvalé ubytování *(a zaměstnání)***